ANTE GULIN

PEČAT PRVOG KRBAVSKOG BISKUPA MATEJA I OLOVNI PEČAT VJEROJATNO SPLITSKOG KAPTOLA

Poseban otisak iz zbornika

KRBAVSKA BISKUPIJA U SREDNJEM VIJEKU

RIJEKA – ZAGREB 1988

PEČAT PRVOGA KRBAVSKOG BISKUPA MATEJA I OLOVNI PEČAT, VJEROJATNO SPLITSKOG KAPTOLA

Dr. Ante Gulin
Zagreb

U Arhivu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu čuva se originalna isprava - pergamena - od 24. travnja 1197. godine u kojoj sufragani splitske metropolije, skradinski biskup Mihovil, trogirski biskup Mihovil i kninski biskup Grgur, sa kanonicima Splitskog kaptola, postavljaju krbavskog biskupa Mateja za pristava u parnici između šibenskog klera i Trogirana zbog razdiobe prinosa što su se dobivali prigodom posvete crkava na šibenskom području. Taj spor riješio je isti biskup Matej tako, da jedna trećina tih prinosa pripadne trogirskom biskupu, druga trećina trogirskom kleru, a treća šibenskom kleru.[1]

Isprava je ovjerena s dva viseća pečata od kojih je prvi s lijeva olovni pečat, vjerojatno splitskog matropolitanskog kaptola, a desno od njega je voštani pečat krbavskog biskupa Mateja. Kako oba pečata pripadaju među naše najstarije uščuvane crkvene pečate o kojima do sada nitko nije pisao, tako bez sumnje zaslužuju i određenu analizu s povijesnog i likovnog aspekta, ali i pomniju pažnju kao spomeničko blago hrvatske kulturne baštine. Prije samog osvrta na svojstva i vrijednost ovih pečata, svakako je potrebno bar i na kraće osvrnuti se na biskupa Mateja i njegovu biskupiju s kaptlom u kojoj je prvi obnašao biskupsku čast još od njezina utemeljenja 1185., pa do barem 1220. godine.

1 Arhiv JAZU, D-I-79; T. Smičiklas, C.D. II, str. 284-285; Ivan Lucić Lucius, *Povijesna svjedočanstva o Trogiru,* I, Split 1979, str. 205-206, (u prijevodu J. Stipišića). Tekst isprave u prijevodu glasi: „U ime Kristovo. Amen. Ovo bi učinjeno godine utjelovljenja Gospodnjeg 1197. indikcije 15. dana 24. travnja. Kad se zbog ispražnjene splitske nadbiskupske stolice sabraše zajedno u svojoj matici da raspravljaju o izboru svog pastira Mihovil, biskup skradinski, Mihovil, biskup trogirski, Grgur, biskup kninski i Matej, biskup krbavski, tada trogirski kler — došavši u splitski kaptol — podnese tužbu protiv šibenskog klera zbog po-

Do zasjedanja splitskog crkvenog sabora 1185. godine, na kojem je i utemeljena krbavska biskupija,[2] na jednom dijelu njezinog budućeg područja vršio je jurisdikciju rapski biskup, a nad drugim splitski metropolita. Međutim, zbog prevelike udaljenosti tih krajeva od biskupskog sjedišta, crkvena se administracija s poteškoćom obavljala, pa je spomenuti sabor ponajprije i zbog toga osnovao krbavsku biskupiju, podredivši je jurisdikciji splitske metropolije. Budućem je biskupu sabor odredio sjedište u Krbavi, i granice buduće biskupije koje su od juga prema sjeveru obuhvaćale, osim spomenute Krbave, još i polovicu Like, zatim Novigrad, Drežnik i Modruš.[3]

Te iste godine na toj pokrajinskoj sinodi u Splitu bio je prisutan i krbavski kler, koji je s voljom prihvatio izbor mladog, ali ozbiljnog i trijeznog splitskog kanonika Mateja Maurute (Matheus Maurutae) za svoga biskupa.[4] Tada je Matej bio zaređen za krbavskog biskupa već za trajanja sinode na kojoj je i on sudjelovao i potpisao njezina akta.[5] Po svom imenovanju u novopodignutoj dijecezi, uredio je katedralnu crkvu, posvećenu sv. Jakovu, osnovao kaptol i kanonički zbor, te izdao više disciplinskih dekreta prema potrebama zapaženim na čestim pastirskim pohodima.[6] Ma-

davanja koja se daju prigodom posvete crkava tvrdeći da ovaj na to nema nikakva prava, već da sva podavanja ima pravo dijeliti on zajedno sa svojim biskupom. Šibenski pak kler govoraše da polovica pripada njemu i u vezi s time kao svjedoke iznese svećenike i svjetovnjake koji su vidjeli kada je trogirski biskup Desa, sin Makarelov, posvetio crkve i kako je ta podavanja dijelio na pola. Trogirski je pak kler isto tako iznio kao svjedoke neke svećenike koji su vidjeli kada je isti biskup posvetio neke crkve i kako je trogirski kler primio sva podavanja u cijelosti, navodeći također i svoga biskupa Mihovila, nećaka spomenutog, koji je sa svojim stricem bio kao svjedok pri posveti crkava, govoreći da je ovaj vidio kako trogirski kler po drevnom običaju sva ta podavanja uzima zajedno s biskupom i da ih ne dijeli sa šibenskim klerom. Pošto su se tako uzajamno svađali, razumjevši potpuno sva njihova obrazloženja, budući da je biskup veći svjedok od svih svjedoka i gospodar jedne i druge strane, prije spomenuti biskupi zajedno s kaptolom presudiše da se prihvati njegovo svjedočanstvo i da se potvrdi zakletvom na ruku arciđakonovu. Imenovaše krbavskog biskupa za pristava da o ovome ispita trogirskog biskupa. Kada je pak krbavski biskup ispitao trogirskog biskupa primivši ruke jedne i druge strane sklopiše među sobom slijedeći ugovor: Od podavanja svih šibenskih crkava, zatim polja Marine i Mokrog biskup ima trećinu, trogirski kler trećinu i šibenski kler trećinu, ali uz uvjet da ih trogirski kler ima ubirati i po svojoj volji im odrediti čuvara i djelitelja.

Ja Matej, milošću božjom biskup krbavski, pristav ove parnice, da bi se ovo što čvršće obdržalo, odredih da se ovo osnaži i potvrdi mojim pečatom. A ja Sabacije, pođđakon, kanonik sv. Dujma i zakleti općinski bilježnik, po naredbi biskupa i cijelog kaptola ovo napisah i svjedočim.

2 O krbavskoj biskupiji vidi radove: Daniele Farlati, *Illyricum sacrum,* vol. IV, Venetiis 1769, str. 91-105; Manoilo Sladović, *Povšti biskupijah senjske i modruške ili krbavske,* Trst 1856, str. 133-142; Ivan Črnčić, *Najstarija poviest krčkoj, osorskoj, rabskoj, senjskoj i krbavskoj biskupiji,* Rim 1867, str. 102 i dalje; Vjekoslav Klaić, *Građa za topografiju ličko-krbavske županije u srednjem vijeku,* Vjesnik hrvatskoga arheološkoga društva, VII, Zagreb 1903/4, str. 129-144; Marko Japunčić, *Kratka povijest Like i Krbave od najstarijih vremena do ukinuća Vojne krajine 1881.,* Gospić (1936) A. Horvat, *O spomenicima u Krbavi,* Bulletin JAZU, VII/1, Zagreb 1959, str. 1-5; Makso Peloza, *Historijat stvaranja modruške biskupije sa sjedištem u Rijeci 1818-1822, godine,* Rijeka 1970, posebno izdanje, str. 31; Josip Buturac, *Povijest uprave vjerskih organizacija u Hrvatskoj od X-XX stoljeća,* Zagreb 1970, str. 48; Josip Buturac — Anton Ivandija, *Povijest katoličke crkve među Hrvatima,* Zagreb 1973, str. 94-98; *Opći šematizam katoličke crkve u Jugoslaviji,* Zagreb 1975, str. 424-427; Nada Klaić, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku,* ŠK, Zagreb 1976, str. 367.

3 U *Općem šematizmu katoličke crkve u Jugoslaviji* na str. 425. navodi se još i župa Plaški(Plas), koja je sasvim sigurno bila u granicama krbavske biskupije, ali koja se u „Naredbama i zaključcima crkvenog sabora u Splitu" od 1. svibnja 1185. godine ne navodi u tekstu koji pobliže govori o tome: „Corbauiensis episcopus habeat sedem suam in Corbaua et habeat has parochias: Corbauam, medietatem Lice, Nouigrad, Dresnic et Modrusam". T. Smičiklas, C.D. II, str. 192-194.

4 D. Farlati, *Illyricum sacrum,* IV, str. 92-93; M. Sladovićm, o. c. str. 133; T. Smičiklas, C.D. II, str. 194; Ivan Ostojić, *Metropolitanski kaptol u Splitu,* Zagreb 1975, str. 88; Thomas Archidiaconus, *Historia Salonitana* (digessit Dr. Fr. Rački), Zagrabiae 1894, str. 76; Nada Klaić, *Historia Salonitana maior,* posebno izdanje SANU, knj. 55, Beograd 1967, str. 124.

5 Thomas Archidiaconus, *Historia Salonitana,* str. 76.

6 I. Ostojić, o. c. str. 88.

tejev izbor za krbavskog biskupa potvrdio je papa Urban VIII. već iduće 1186. godine od kada se i krbavska crkva počela ubrajati između drugih biskupskih crkava splitske provincije.[7]

Od tada je biskup Matej, sredivši crkvene prilike u novoosnovanoj dijecezi, češće poduzimao pastirske pohode pema Splitu, u kojem je kao sufragan splitske metropolije sudjelovao u raznim crkvenim savjetovanjima u vrijeme nekolicine splitskih nadbiskupa, sve do 1220. godine, kada se smatra da je matej i umro, a upravu splitske crkve preuzeo nadbiskup Guncel.[8] Matejev boravak u Splitu potvrđuje i prije spomenuta isprava iz 1197. g. u kojoj se on javlja kao pristav parnice.

Iako je biskup Matej još na početku upravljanja svojom crkvom uspostavio opće odredbe i zadaću kaptola, nažalost o tom nam nisu poznati, a vjerojatno ni sačuvani, bilo kakvi izvori koji bi se izravno odnosili na Kaptol, na njegovo ustrojstvo, na broj njegovih kanonika i njihove časti, koje su zasigurno imali kao i kanonici drugih naših srednjovjekovnih kaptola u Dalmaciji ili sjevernoj Hrvatskoj. Kaptol se i poslije Matejeve smrti rijetko kada spominje u povijesnim izvorima, tek dva do tri puta: jednom u pismu pape Ivana XXII, iz 1331. godine u kojem malobraćanina Bonifacija imenuje krbavskim biskupom[9] i za kojega se drži, da je 1332. g. prenio biskupsku rezidenciju iz Mrsingrada u Udbinu, gdje je dotada bio centar župske uprave[10] i drugi put u pismu pape Grgura XI, iz 1375. kada isti papa imenuje Tomu Nikolina, također za krbavskog biskupa.[11] Oba pisma naslovljena su između ostalog, i Kaptolu, pa u prvom čitamo „Capitulo Corbaviensi, populo civitatis et diocezis Corbauiensis, uniuersis vassalis Corbauiensis", a u drugom „Dilectis filiis capitulo ecclesie Corbauiensis, clero et populo civitatis et diocezis Corbauiensis et venerabili fratri archiepiscopo Spalatensi".

Ni od tog posljednjeg papinog pisma iz 1375. g., pa do 1460. kada je s dopuštanjem pape Pija II. sjedište biskupije i njezinog kaptola bilo premješteno zbog turske opasnosti iz Krbave u Modruš, u kojem su krbavski biskupi već u prvoj polovici 14. stoljeća imali svoj dvor, nisu nam poznati bilo kakvi povijesni izvori koji bi bar i šturo govorili o Kaptolu i životu njegovih kanonika, a ponajmanje o bilo kakvoj njegovoj javnoj djelatnosti u vidu sastavljanja ili prepisivanja raznih dokumenata ili kupoprodajnih ugovora, što su to, inače, obavljali drugi naši kaptoli kao „loca credibilia" u sjevernoj Hrvatskoj ili neki u Dalmaciji po ozakonjenom dekretu kralja Andrije II. iz 1231. godine.[12] Tek poslije 1460. godine možemo sa sigurnošću tvrditi na temelju dviju glagoljskih isprava iz 1463, i 1471. godine, da se Krbavski kaptol sa sijelom u Modrušu, u stolnoj crkvi sv. Marije bavio s pisanjem i prepisivanjem, sastavljanjem i pečaćenjem svojih, ali i drugih javnih dokumenata.[13] Ovi nam dokumenti, ujedno,

7 D. Farlati, *Illyricum sacrum,* IV, str. 92.

8 U vrijeme krbavskog biskupa Mateja na čelu splitske metropolije bili su nadbiskup Petrus Chilten 1185-1187, Petrus 1188-1196, Bernardus O.S.B. 1200-1217, Salvizus 1217, i Guncellus O. Crucif. 1220-1242.

9 T. Smičiklas, C.D. IX, str. 560; Vj. Klaić, o. c. str. 130.

10 Marija Pantelić, *Glagoljski kodeksi Bartola Krbavca,* Radovi Staroslavenskog instituta, knj. 5, Zagreb 1964, str. 8.

11 T. Smičiklas, C.D. XV, str. 153-154.

12 Marko Kostrenčić, *Fides publica (Javna vera) u pravnoj istoriji Srba i Hrvata do kraja XV veka,* posebna izdanja SKA, knj. 31, Beograd 1930, str. 102.

13 Đuro Šurmin, *Hrvatski spomenici I,* Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium, Acta Croatica, vol. VI, Zagreb 1898, str. 234, br. 141, str. 266, br. 167. Obje isprave pisane su u Modrušu, pa prva nosi datum 4. kolovoza 1463. s regestom u kojem se „Apaj Liković pogađa s Modruškim kaptolom za neke dužnosti koje je imao prema crkvi istog kaptola i prema crkvi sv. Mikule na gvozdu", a druga 10. lipnja 1471. također s regestom u kojem „Modruški kaptol prepisuje ispravu kralja Matijaša u kojoj se daju neka imanja fratrima sv. Mikule na Gvozdu.

dokazuju, da je i Krbavski kaptol tada, a vrlo vjerojatno i u vrijeme biskupa Mateja, bio ustrojen po uzoru na Splitski metropolitanski kaptol, imajući tri časti ili dostojanstva u zvanju *archiđakona (arkižakan') archipresbitera (arkipravad')* i *primicerija (priman'cer'),* a vjerojatno i kustosa ili sakristu, kako su to imali i drugi hrvatski kaptoli kao „loca credibilia". U dokumentu iz 1463. godine navodi se arkižakan' Jurko, arkipravad'Bernardo i priman'cer' Apai,[14] dok se zvanje kustosa ili sakriste ne spominje.

Ovim zvanjima valja pridodati i ostale kanonike kaptola, koji su u zajednici s biskupom i ostalim klericima obavljali na području biskupije bogoslužje kao primarnu zadaću. Tek u drgom planu krbavsko modruški kaptol bi kao institucija javne vjere ili „locus credibilis" sastavio, napisao, prepisao i ovjerio svojim pečatom neke dokumente na zahtjev stranaka ili hrvatskih velikaša. Međutim, to mu je, kao što smo već napomenuli, bio sekundaran posao, kojega je istovremeno na tom području, još od davnine, pa i u 15. stoljeću obavljao u većem opsegu *pristav* kao institucija javne vjere.[15] Vidimo čak da se i biskup Matej u prije spomenutom dokumentu iz 1197. g. javlja u ulozi pristava u parnici između šibenskog klera i Trogirana, te da isti taj dokument pečati sa svojim pečatom kao sredstvom javne vjere, uz kojega visi još jedan olovni pečat o kojem će biti kasnije riječi.

Pečat biskupa Mateja jedan je od najstarijih i uščuvanih srednjovjekovnih pečata naših biskupa. To je tamnosmeđa plosnata voštana gruda s presjekom od 8 mm. Pečat je oblika mandorle s dimenzijama 4,3 x 3,1 cm (Tab. I, sl. 1). Visi o tankoj špagi o pliki isprave.

Sl. 1. Veliki viseći pečat krbavskog biskupa Mateja, i desno, olovni pečat, vjerojatno Splitskog metropolitanskog kaptola, iz 1197. g. Arhiv JAZU u Zagrebu, sig. D-I-79. (Snimio: I. Buzjak)

14 Đ. Šurmin, *Hrvatski spomenici I,* str. 234, isprava br. 141 od 1463. g. navodi (osim zvanja kanonika kaptola) da se crkva sv. Marije u Modrušu prije zvala crkva sv. Marka.
15 Vidi o tome opširnije M. Kostrenčić, o. c. str. 12, 30 i 49. za područje Like i Krbave.

U središnjem pečatnom polju koncipiran je frontalno lik stojećeg biskupa Mateja s mitrom na glavi, ispod koje se naziru trake. S desnom uzdignutom rukom prema gore, blagoslivlja, a s lijevom, čiji detalji nisu posve jasni, pridržava pastoral. Lik je odjeven u dugu haljinu, naizgled đakonskog tipa, koja pokriva stopala nogu. Nema nikakvih dekorativnih elemenata. Biskupov lik vrlo je elegantno koncipiran s gotičkim osobinama. Modelacija lika izvedena je u plitkom reljefu, kao i sam natpis, koji se između dvije ovalne linije čita kao„ + *SIGILLVM (MATHEI C) ORBAVIENSIS EPI (scopi)".* Natpis je ispisan u rustičnoj kapitali i abrevijaciji per suspensionem kod riječi EPI(scopi). S tim pečatom, kao sredstvom javne vjere, potvrdio je biskup Matej spomenuti ispravu i u samom njezinom završnom tekstu, tj. u formuli koroboracije u kojoj doslovno stoji: „Ego Matheus dei gracia Corboensis episcopus huius cause pristaldus ut firmius hoc habeatur, meo sigillo muniri ac imprimi volui", tj. Ja Matej, milošću božjom biskup krbavski, pristav ove parnice, da bi se ovo što čvršće obdržalo, odredih da se ovo osnaži i potvrdi mojim pečatom.

Odmah iza toga slijedi završni tekst isprave: „Et ego Sabatius subdiaconus sancti Domnii canonicus ac communis iuratus precepto episcoporum et totius capituli hoc scripsi et testor", tj. I ja Sabacije, podđakon, kanonik sv. Dujma i zakleti općinski bilježnik, po naredbi biskupâ i cijelog kaptola ovo napisah i svjedočim, u kojem se nigdje ne spominje, pa ni u čitavoj ispravi, olovni pečat, koji visi lijevo od pečata biskupa Mateja. To je tzv. dvostruki pečat ili sigillum duplex s po jednim likom sa svake strane. Kružnog je oblika i promjera 1,8 cm (Tab. I, sl. 2).

Sl. 2. Poprsja sv. Anastazija i sv. Dujma s olovnog pečata iz 1197. g.

I jednu i drugu stranu oblikuje kružni niz sitnih bisera, unutra kojih su poprsja sv. Anastazija i sv. Dujma, dvojica solinskih mučenika i zaštitnika grada Splita i Splitskog metropolitanskog kaptola.

Lik sv. Anastazija prikazan je u aureoli, koja se zamjećuje s lijeve strane i s diademom od sitnih bisera na glavi. Modelacija glave odgovara romaničkim osobinama, kao i križ kojega pridržava u desnoj ruci na desnoj strani grudi. S lijeve i s desne

strane, okomito prema dolje, čita se natpis *„A N A S T A S I“*, kojemu nedostaje završetak „VS“, dakle „A N A S T A S I V S“.[16]

Na drugoj strani pečata prikazan je također muški lik s diademom od sitnih bisera na glavi. I on je frontalno koncipiran s romaničkim osobinama glave i poprsja. Lik je zaogrnut ogrtačem dekoriranim s ukrasnom pločicom po ramenima u formi četverolatičnog cvijeta, a po sredini zakopčan s nekoliko pari ukrasnih kopči. Po svemu sudeći, to je lik sv. Dujma s čije se lijeve i s desne strane čita nejasno ispisan natpis, koji započinje sa slovom O ili D, a nastavlja s desne strane, okomito prema dolje, kao MNOI, tj. kad se natpis spoji, dobije se *„D O M N O I“* . Ovako ispisan, vjerojatno je trebao glasiti kao „D O M N I V S, D O I M V S“, tj. Dujam, pa bi u tom slučaju uistinu bio prikazan lik sv. Dujma, solinskog biskupa i mučenika (III st.), te glavnog zaštitnika grada Splita.[17]

Ako je to doista na jednoj strani lik sv. Anastazija, a na drugoj lik sv. Dujma, što nam se čini posve vjerojatnim, dakle dvojice solinskih mučenika po kojima je Splitski metropolitanski kaptol još u svojem začetku, početkom druge polovice 9. stoljeća i nosio ime „Coenobium sanctorum martyrum Domni et Anastasii, Cosmae et Damiani“,[18] onda bi taj pečat uistinu mogao biti prvi pečat Splitskog kaptola.

Međutim, nije posve isključena ni druga mogućnost, mada manje vjerojatna, da je to prvi pečat splitske Općine, iako neki povjesničari smatraju da ga ona tada nije imala.[19] Ovu drugu mogućnost navodimo zbog toga što su svi hrvatski kaptoli, kao i druga crkvena lica, biskupi, nadbiskupi, opati, kanonici i samostani, ovjeravali svoje srednjovjekovne isprave ili razne druge dokumente uvijek s voštanim utisnutim ili visećim pečatima, a nikada s olovnim, što je inače svojstveno samo papinskim ili bizantskim dokumentima. Nažalost, to nam Sabacije,[20] kao zakleti općinski notar i pisar, prije spomenute isprave iz 1197. g. nigdje ni na jednom mjestu unutra njezinog teksta ne spominje taj olovni pečat, zbog čega i pretpostavljamo da ga je mogla imati jedna ili druga navedena institucija, Kaptol ili Općina, kao vjerodostojno mjesto — locus credibilis. Ujedno treba imati na umu da je tada Splitski metropolitanski kaptol, iz čijeg je kanoničkog zbora bio izabran Matej Maurute za krbavskog biskupa, paralelno djelovao i ravnopravno se nosio u obavljanju poslova javne djelatnosti s tadašnjim javnim notarijatom u Splitu.

16 Sv. Anastazije (hrv. Staš) bio je mučenik podrijetlom iz Akvileje, a po zanimanju tkalac i stupar. Za vrijeme Dioklecijanova progonstva kršćana boravi u Saloni u kojoj je imao tkalačku i stuparsku radionicu. Zbog kršćanstva bačen je u tamnicu i nakon mučenja, s mlinskim kamenom oko vrata, bačen u more 308. g. Tijelo mu je izvađeno iz mora i sahranjeno na današnjem Marusincu. Papa Ivan IV prenio ga je 642. s relikvijima ostalih salonitanskih mučenika u Rim u lateransku baziliku. Zaštitnik je grada Splita, te tkalaca i stupara. Slavi se u splitskoj biskupiji 26. kolovoza, odnosno 7. rujna. Atribut mu je mlinski kamen i križ. Vidi o tome opširnije: *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva,* (urednik Anđelko Badurina), Zagreb 1979, str. 113-114.

17 Sv. Dujam, solinski biskup i mučenik iz 3. stoljeća, po splitskoj legendi podrijetlom iz Sirije. U staroj Saloni osnovao je crkvenu zajednicu i propovijedao kršćanstvo zbog čega mu je odrubljena glava. Tijelo mu je iz Solina preneseno u Split u kojem se štuje kao glavni zaštitnik grada Splita 7. svibnja. O tome opširnije: *Leksikon ikonografije...,* str. 211-212.

18 Pod tim imenom Splitski kaptol spominje se prvi put u Trpimirovoj darovnici iz 852. godine. Vidi: Franjo Rački, *Documenta historiae Chroaticae periodum antiquam illustrantia,* Zagrabiae 1877, str. 4; Jakov Stipišić — Miljen Šamšalović, *Codex diplomaticus I,* Zagreb 1967, str. 5.

19 Milan Šufflay, *Die dalmatinische Privaturkunde,* Wien 1904, str. 89; J. Stipišić, *Razvoj splitske notarske kancelarije,* Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije, vol. I, Zagreb 1954, str. 118; O. Ostojić, o. c. str. 80.

20 Notarsku službu splitske Općine obavljao je Sabacije od 1178. pa do 1221. godine kako se to vidi iz dokumenata i radova: J. Stipišića, o. c. str. 118-119; I. Ostojića, o. c. str. 80; Viktora Novaka, *Dva splitska falsifikata XII, stoljeća,* Bulićev zbornik (Strena Buliciana), Zagreb — Split 1924, str. 562; Nade Klaić, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku,* str. 239, 367.

Summary

THE SEAL OF THE FIRST BISHOP OF KRBAVA, MATEJ, AND THE LEAD SEAL THAT PROBABLY BELONGED TO THE SPLIT CATHEDRAL CHAPTER

The archives of the Yugoslav Academy of Science and Arts in Zagreb preserve the original record — parchment folio — dated April 24, 1197, in which the suffragan bishops of the ecclesiastical province of Split, Bishop Mihovil of Skrad, Bishop Mihovil of Trogir and Bishop Grgur of Nin, with the canons of the Split Cathedral Chapter assigned Bishop Matej Maruta of Krbava to be the assessor in the lawsuit between the clergy of Šibenik and the citizens of Trogir over the distribution of revenues collected at the dedication of churches on the Šibenik territory. This case was settled by Bishop Matej so that a third of these revenues was allotted to the Bishop of Trogir, a third to the clergy of Trogir and a third to the clergy of Šibenik.

Bishop Matej, as assessor at the case, verified the above-mentioned document with his pendent wax seal shaped like an almond, with dimensions of 4.3 x 3.1 cm. The seal bears the image of Bishop Matej wearing the mitre and holding the crosier in his left hand. His right hand, showing the sign of the Most Holy Trinity, is raised in blessing. The Bishop's image is taken from the front, engraved on bas-relief with Gothic characteristics. Surrounding it is this inscription with the sign of the Cross:„ + *SIGILLUM (MATHEI C) ORBAVIENSIS EPI (scopi)*“ written in rustic capital letters.

Bishop Matej's seal is one of the oldest known and preserved Croatian medieval episcopal seals. The above-mentioned record is also certified by the oldest twofold lead seal of the Split Cathedral Chapter. It is round in shape and bears the figures of St. Anastasius and St. Donnione, two martyrs of Salona and patron saints of the town of Split, a native of which was also Bishop Matej. He was chosen Bishop of Krbava by the clergy of Krbava and the canons of the Split Cathedral Chapter at the Split Synod in 1185. Bishop Matej was invested with this authority until 1220.

At this time, Bishop Matej with the aid of the Split Cathedral Chapter and province, disposed St. Mark's or Jacob's Cathedral church in the newly-founded diocese in teh Krbava Parish situated on Kalaurija Hill, close to present-day Udbina. He also disposed the modest cathedral chapter of canons that had at least three basic dignities: archdeacon (archidiaconus), archpriest (archipresbyter), and primicerius.

Bishop Matej's successors, the Bishops of Krbava with the canons of the cathedral chapter lived on this location near Udbina all up to 1460, when seeking refuge from the Turks, they moved to Modruš where they already has a bishop's residence. Then the Krbava or Modruš cathedral chapter of St. Mary's Church which had earlier been called St. Mark's Church, with the canons who had titles of *arkižakan* (archidiaconus), *arkipravad* (archipresbyter) and *priman'cer* (primicerius), performed divine services and had the duty of writing, transcribing and, by marking with the cathedral chapter seal, certified, as „locus credibilis“ diverse documents at the request of clients or Croatian nobles. The chapter probably performed this function in the years that followed as well.